

Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Geleceği*

Future of the Accounting Profession in Turkey

Mustafa A. Aysan¹

¹Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Muhasebe Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ORCID: M.A.A. 0000-0001-7439-7192

ÖZ

Muhasebe mesleğinin geleceği denildiğinde, genellikle akla teknolojik gelişmelerin işgücüne olan ihtiyacı azaltması akla gelmektedir. Bu belirli ölçülerde doğrudur. Ancak “para”nın geleceği daha önemli bir konudur.

Madeni ve kâğıt para sistemlerinden her biri, daha önceki tüm türlerden önemli derecede farklılık gösteren kendine özgü kültürünü yaratmıştır. Son yıllarda dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkisi ile tüm dünya para tarihinin üçüncü aşamasına girmektedir: Elektronik para ve sanal ekonomi çağı. Bilgisayar kullanımının yaşamlarımıza entegre olması, küreselleşmenin hız kazanması ve gelişmiş ülkelerin benimsediği neo-liberal politikalar ortak bir elektronik para birimine olan ihtiyacı arttırmıştır. Elektronik paranın yükselişi ile birlikte toplumun radikal ve geniş kapsamlı değişikliklere uğraması kaçınılmazdır. Elektronik para, siyasi sistemlerde, ticaret kuruluşlarının organizasyonlarında ve sınıf örgütlenmesinin doğasında köklü değişimler meydana getirecektir.

Bu çalışmada para sistemlerinin tarihsel gelişimi anlatılmış, enflasyonun mevcut para sistemi üzerindeki etkileri irdelenmiştir. Elektronik para sisteminin ekonomik ve sosyal yaşantıyı ne şekilde etkileyeceği tartışılmış ve geleceğe dair önerilere yer verilmiştir.

Çünkü parasız kayıt olmaz; kayıtsız muhasebe olmaz; muhasebesiz finansallar olmaz; finansallar olmadan işletmeler, şirketler olmaz; şirketler olmadan ekonomi olmaz, ekonomi olmadan yaşam olmaz.

Anahtar kelimeler: Muhasebe Mesleği, Para Sistemleri, Elektronik Para

ABSTRACT

When the future of the accounting profession is mentioned, it is generally thought that technological developments will reduce the need of labor force. This is correct for many aspects. However, the future of money is more important than this issue. Each coinage and paper money system has created a distinctive culture that differs significantly from all previous systems. In recent years, with the effect of digitalization and technological developments, the whole world is in the third stage of the history of money: the age of electronic money and the virtual economy. The integration of computer usage into our lives, the acceleration of globalization and the neo-liberal policies adopted by developed countries have increased the need for a common electronic currency. With the rise of electronic money, it is inevitable that society will undergo radical and wide-ranging changes. Electronic money will bring fundamental changes to political systems, the nature of trade organizations and class organization.

In this study, the historical development of monetary systems is explained and the effects of inflation on the current monetary system are examined. The way in which the electronic money system affects economic and social life is discussed and suggestions for the future are given.

There are no journal entries without money, no accounting without journal entries, no financials without accounting, no companies without financials, no economy without companies, no life without economy.

Keywords: Accounting Profession, Monetary systems, Electronic Money

*19-23 Nisan 2019’da, “KIRK YILIN MUHASEBESİ VE YENİ HAYALLERİMİZ” temasıyla, Pamukkale (Denizli) Richmond Otel’de toplanan 38’inci Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu’nun 20 Nisan Cumartesi günü yapılan açılış toplantısındaki “Sunuş Bildirisi.”

Başvuru/Submitted: 23.05.2019 **Kabul/Accepted:** 16.07.2019

Sorumlu yazar/Corresponding author: Mustafa A. Aysan / mustafa.aysan@qnbfinansbank.com

Atıf/Citation: Aysan, M. A. (2019). Türkiye’de muhasebe mesleğinin geleceği. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 61, 1-8. <https://doi.org/10.26650/MED.2019569233>

1. Giriş

40 Yıl önce,

Öğretmenlerin ders notlarıyla yapılan kitapsız öğrenim koşullarından, 2019’da ulaşılan çok-kitaplı, internetli, bilgisayarlı, elektronik ve dijital programların gelişmiş uygulamalarıyla muhasebe eğitimine ulaşmanın sevinci, mutluluğu ve kıvancı ile dolu olarak sizleri saygıyla selamlıyorum.

Bu büyük atılımı gerçekleştiren tüm öğretmen ve öğrencilerimize, geçmiş 37 Eğitim Sempozyumunu başarılı yönetimleriyle gerçekleştirmiş olanlara, bu sempozyumda değerli yönetimleriyle bizleri bir araya getirenlere şükran borçluyuz.

Üniversiteler arasında dönüşümlü “Muhasebe Eğitimi Sempozyumları” düzenleme kararı, Sevk ve İdarecilik Eğitim Vakfı’nın 1978’in Nisan’ında düzenlediği bir “Muhasebe Öğretmenleri” toplantısında verilmiştir. Bu öğle-sonu toplantısında önerilen ilk Sempozyum’un, şimdiki sempozyumumuzu düzenleyen aynı “Muhasebe Enstitüsü”nün o zaman ki Müdürü Prof. Dr. Nasuhi Bursal, ilk toplantının düzenleme sorumluluğunu almış ve ilk sempozyumun 20 Nisan 1979’da düzenleneceğini bildirmişti.

1978 toplantısındaki önerim üzerine başlatılan Eğitim Sempozyumlarının 38’inci toplantısında bu konuşmayı yapma olanağına sahip olmak, bulunmaz bir mutluluk kaynağıdır.

Bunun için bizi yetiştiren öğretmenlerimize, sempozyumu düzenleyenlere, yönetenlere ve katılımcılara şükran borçluyum.

Bugün, sizlerle ölçü birimimiz “PARA”yı konuşmak istiyorum.

Çünkü 21’inci Yüzyılda geçmişe bakınca, tüm para sistemlerinin arka arkaya çökmüş ve kullanılmaz olduğunu görüyoruz. Para sistemleriyle ilgili deneyimlerimiz kısaca şöyledir:

1. Para sistemlerinden önce insanlığın, uzun yıllar, alış-verişler için malların öteki mallarla değiştirilmesi, takas, trampa gibi yöntemlerle ekonomik ve ticari yaşama başlamış bulunduğu tahmin edilmektedir.¹ Çok sayıdaki mal ve hizmet birimlerinin, gerçekleştirilmesi istenen değiş-tokuş işlemlerindeki karşılaştırmaların, bu alış verişleri çok güçlendirdiği kuşkusuzdur. Bu güçlükler nedeniyle, bazı ölçülebilir, tartılabilir ve değeri üzerinde fazla tartışılmayan bazı mallara, çok sayıda öteki mallarla trampalarını kolaylaştırmak amacıyla, insanlığın ara sistemlerdeki arayışları, en başta bazı değerli madenlerin ve ölçülebilir malların değer ölçüsü olarak kullanılması arayışlarının da ticaret ve ekonomik diğer ilişkilerle birlikte araştırmalarına başlanmış olması da tahmin edilmiştir. Bu araştırmalar, altın, gümüş, arpa, buğday gibi dayanıklı malların değiş-tokuşlarda ortak değer ölçüsü olarak kullanılmaya başlanırken, mal-para sistemlerinin ortaya çıkması sonucuna ulaşmıştır.
2. Mal-para sistemleri: İnsanlar arasında ticari ve ekonomik ilişkiler arttıkça, mal ve hizmetler arası değiş-tokuş işlemlerini sürdürmenin güçlükleri nedeniyle, ülkemiz Mezopotamya’da yaşayanlar, belirli malları ortak değer ölçüsü olarak kullanmaya başladılar. Mal-para sistemlerinin doğuşunu para uzmanlarımız, M.Ö. 300 yıllarından önce geldiğini söylemektedirler.² Bütün ortak değer ölçüleri arasında, deniz kabukları, arpa, bazı madenler, vardır. Ancak bunların ortak değer ölçüsü olarak kullanılmasında ortaya çıkan güçlükler nedeniyle fazla yaşamayan bu sistemler, Anadolu’nun Batı’sındaki Lidya krallığında bazı değerli madenlerin kullanılması ile başlayan Maden-para sistemlerinin öne çıkmasına sebep olmuştu.

1 İnsanlık tarihinin ilk alış-veriş ve ekonomik gelişmelerinin ayrıntıları için lütfen bakınız: Catherine Eagleton ve Jonathan Williams, “Para’nın Tarihi”. Çeviren: Fadime Kahya, T. İş Bankası, 2016, İstanbul.

2 Bu bildiriye para sistemlerinin gelişmesini özellikle üç kaynaktan izledim:

1. Şevket Pamuk, “Osmanlı İmparatorluğunda Paranın Tarihi”. T. İş Bankası, 2017. İstanbul

2. Jack Weatherford, “Para- Deniz Kabuğundan Sanal Paraya”, Maya kitap, Ocak 2019, Çeviren: Yrd. Doç. Dr. İnönü Korkmaz.

3. Niall Ferguson, “The Ascent of Money”, Penguin Books, London, 2009.

4. Catherine Eagleton and Jonathan Williams, Joe Cribb ve Elisabeth Errington ile birlikte Çeviren: Fadime Kahya, T. İş Bankası, İstanbul, 2013.

3. Maden-Para Sistemleri, Milattan 300 yıl önce Anadolu'da Mezopotamya ve Lidya Krallıklarında ortaya çıkan maden para sistemleri, mal-para sistemlerine göre büyük kolaylıklar sağladığı için bu ilk kullanımlarından sonra dünya'da yaygınlaşmaya başlamış, altın, gümüş, bakır gibi dayanıklı madenler, önce kendi değeriyle öteki malların hepsi ile değiştirilmeye başlamıştır.³ Daha sonra devlet yöneticilerinin desteklemesi ve bu desteğin belirli biçimlerle madenler üzerinde belli edilmesiyle, altın, gümüş ve bakır sikkeler biçiminde yüzyıllar boyu kullanıldıktan sonra, Osmanlı İmparatorluğunda, belirli değerdeki maden paraların içine, daha az değerli madenlerin devletçe eklenmesinden kaynaklanan "Tağşiş" işlemi ile enflasyon yapılabileceği keşfedilmiş ve hızla Dünya'ya yayılmıştır. Madeni Para sistemleri tüm dünya ülkelerinde hızla yaygınlaşmakla birlikte ve halen de bozuk para gereklerini yerine getirmek için şimdi de kullanılmakta ise de, Çin'de eskiden beri kullanılmakta olan "kâğıt-para sistemleri"nin yaygınlaşması ile büyük ölçüde terkedilmiştir.⁴
4. Kâğıt Para Sistemleri, Tarihçilerimize göre, deri üzerine yazılan bir borç senedi biçiminde ilk yazılı para M.Ö. 118'de Çin'de kullanılmıştır. İlk kâğıt para ise, yine Çin'de M.S. 806 yılında görülmüştür.⁵ Batı Avrupa ülkelerinde ilk kâğıt paraların kullanılmaya başlanması 17'inci Yüzyıla kadar gecikmiştir.⁶ Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk kâğıt para Tanzimat Döneminde dolaşıma çıkmış, 1840'ta dolaşımı yaygınlaşmıştır. 1856'da İngiliz ve Fransız sermayesi ile kurulan Osmanlı Bankası'nın 1863'te, altına çevrilme yükümlülüğü ile çıkarılan kâğıt paralarla dolaşımı yaygınlaşmıştır. 1923'te Cumhuriyet'in kurulmasından sonra 1925'te çıkarılan bir kanunla yeni devlete devredilen 160 milyon tutarındaki kâğıt paranın dolaşımı sağlanmıştır.

Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar 9 emisyon (para çıkarma) grubunda, 135 tertip banknot dolaşıma çıkarılmıştır. İlk 6 emisyon grubundaki banknotların tamamı ile 7'inci emisyonun bir kısmı yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu hızlı emisyon (para çıkarma) operasyonları, ülkemizde zaman zaman yıllık oranı % 100'ün üstüne çıkan enflasyonlar yaratmış ve 2006 yılında artık eski banknotlar kullanılmaz olmuştur. 28 Ocak 2004'te çıkarılan kanunla "Türk Lirası"ndan 6 sıfır atılmış, yeniden basılan az-sıfırlı paralarla yeniden enflasyonlar yapılmaya başlanmış ve 2019 Haziran'ında yıllık enflasyon hızı Üretici Fiyatlar İndeksine göre % 30'a yükselmiştir.

Görüldüğü gibi kâğıt para sistemleri yalnız bizde değil tüm ülkelerdeki devlet yöneticilerinin çok istedikleri para emisyonlarını kolaylaştırmıştır. Bu kolaylık, Enflasyonların tüm dünya ülkelerinde çok hızlanması sonucuna ulaşmıştır.

Para sistemleriyle ilgili yukarıdaki tablo, maden-para ve kâğıt-para sistemlerinde ülke yöneticileri için enflasyondan elde edilen harcama olanakları ile "icraat" yapmayı çok kolaylaştırmış, ancak şimdi kullanmakta olduğumuz kâğıt-para sistemlerini de kullanılmaz hale yöneltmiştir.

Hemen tüm dünya ülkelerinde devletlerin yöneticileri, "para"ları öldürüyorlar, sonra da yeni çıkardıkları paralarla yola devam ediyorlar ve onları da öldürüyorlar.

Oysa ekonomilerin, insanlarımızın, ülkelerin, zaman içinde değeri değişmeyen ve sürekli kullanılabilen kalıcı para sistemine ihtiyaçları var; biz muhasebecilerin de zaman içinde ve hesap dönemlerinde, yöneticilerin aksi yöndeki isteklerine dayanıklı bir hesap birimine ve ölçeği değişmeyen bir ölçü birimine, bir "metre"ye ihtiyaçları var. Dünya'nın ekonomik düzeni, ülkeler ve dönemlere, ülke yöneticilerinin kararlarına göre değişmeyecek bir para birimi istiyor.

Geçen yıl, yakın çalışma arkadaşlarımla incelemesine sunduğum "Enflasyonsuz Türkiye" bildirimde⁷, kendi ülkem için bunun nasıl elde edilebileceğini tanımlamaya çalıştım. Ülkeleri yönetenlerin inatçı enflasyon sevdaları olmasa,

3 Ayrıntılar için bakınız: Jack Weatherford, a.g.e.

4 Bugün de bozuk para gerekleri, madeni paralarla karşılanmaktadır.

5 "Kağıt Paranın Tarihçesi", T.C.Merkez Bankası Ankara.

6 1690'da ABD'de Massachusetts Hükümeti, 1694'te de İngiliz Merkez Bankası kağıt paralar çıkardıktan sonra kağıt para sistemi, dünya ülkelerine yayılmıştır. Bu yayılmanın ve bozulmanın ayrıntılı öyküsü Joseph Stiglitz'in "Globalization and its discontents" adlı kitabında vardır. Penguin Books, 2002. Özellikle 53-56 sayfalarında, Washington Uzlaşısının tanımlaması vardır.

7 "Enflasyonsuz Türkiye" bildirim, henüz yayımlanmamıştır. İstek üzerine kopyalar tarafımdan sağlanacaktır.

ekonomimizin enflasyonsuz hale getirilmesi, teknik olarak kolay görünüyor: Bir önceki yılın enflasyondan arınmış büyüme hızı, (Gayrisafi Yurt İçi Hasılanın artış oranı) + planlanan yıl için istenilen enflasyon hedefi (tercihen sıfır)= planlanın yılın emisyon+kredi genişleme hızı.

Bu eşitlik sağlanabilirse, planlanan yılda enflasyon hızı (sıfır) etrafında dalgalanır ve bizler de çok rahat ederiz. Aslında bu denge, planlanan yılın tasarruf oranı ile yatırım oranını eşitleyen bir ekonomik denge durumudur. Bunu 3-5 yıl süresince uygularsak, benim hesaplarıma göre, enflasyonla hiç ulaşamayacak büyüme oranlarından daha yükseğine varılabilir.

Yakın çalışma arkadaşlarımla şimdi bunu tartışıyoruz. Bu tartışmayı bizler sürdürüyoruz; ancak bilgisayar kullanımının tüm dünyada hızlanması ve ülkemizde de kullanımının hızla yaygınlaşması, bu konuda acele etmemizin gerektiğini gösteriyor.

Yinelemek gerekir ki, para sistemlerinin tümü çökmüş, ya da çökmeye yönelmiştir. Ülkelerin yöneticileri hızlı enflasyonlarla “para”ları öldürüyorlar; yeniden bastıkları paralarla yola bir süre devam ediyorlar ve sonra bu paraları da öldürüyorlar.

Muhasebeciler olarak bizim kalıcı para’ya değeri değişmeyen bir “metre”ye gereksinimimiz var. Yoksa bütün değer ölçümlerini tarihi maliyet’e, satın alma bedellerine dayatmak, anlamsızdır; şimdi tüm ülkelerde değişen para değerleriyle hesap tutmaya çalışıyoruz.

Aslında, dünyanın ekonomik düzeni de, ülkeler, dönemler ve yönetici kararlarına göre değişmeyecek bir değer ölçüsü istiyor. Değişik kâğıt paralarla yapılan şimdiki elektronik gelişmeler, değişik para birimleri ile belirlenen finansal tabloları karşılaştırmaya izin vermiyorlar.

2019 yılının başına kadar yapılan çalışmalarla;

- Enflasyonları sıfırlamak,
- Değişmeyen bir değer ölçüsü yaratmak,
- Tarihi maliyetlerle yürütülen değer ölçülerinin enflasyonlara göre ayarlanmasını sağlayacak bir “enflasyon muhasebesi” yöntemini geliştirmek,

Çabaları, henüz başarıya ulaştırılamamıştır.

Bu gelişmeler gösteriyor ki;

- Tüm ülkelerde aynı değerde olan,
- Bu değerın zaman içinde değişmesini önleyecek ulusal ve uluslararası kanun ve kurallara bağlanmış,
- Tüm ülke ve zamanlarda değeri değişmeyen bir “ Dünya Elektronik Para Düzeni” nin kurulmasına gerek vardır.

Bunu söylemek kolaydır; bu görüşü savunan pek çok uzmanın olduğunu biliyorum. Ama böyle bir görüşü dünya ülkelerine kabul ettirmek ve uygulaması kolay bir “dünya para düzeni” ni kurup işletmenin bir olanağı bugüne kadar bulunamamıştır.⁸

Ayrıca tespit etmek zorundayız: Tüm dünyada uygulanan kâğıt para sistemleri uygulamalarında, durdurulamayan ülke enflasyonlarının durdurulması da sağlanamamıştır. Muhasebe ve ekonomi uzmanlarının uzun çalışmaları içinde para sistemlerini asıl bozan suçluyu (enflasyon) bulup cezalandırmanın bir yolu da bulunamamıştır. Şimdiki dijitalleşme çabaları içinde, elektronik para işlemleri de değeri değişen türlü kâğıt paralarla yapılmaktadır. Ve bu düzen dijitalleşmenin ortak para değeri ile yapılmasını da önlemektedir.

8 1944’te ABD’nin Bretton Woods kasabasında büyük ekonomi uzmanı John Maynard Keynes’in öncülüğünde kurulan dünya para düzeni, bugüne kadar, böyle bir ölçüye en çok yaklaştığımız düzendir. Ancak, değeri değiştirilebilen bir kâğıt para(dolar)’ya dayandığı ve ABD’nin doların altına bağlılığını 1973’te bozması yüzünden sürdürülemezdir. Bu düzenin ayrıntılı açıklamaları için bakınız: Joseph A. Stiglitz, “Globalization and its Discontents” kitabı. a.g.e.

Böylece bu alandaki büyük ihtiyacımız, adına ne dersiniz deyiniz (elektronik, dijital, internet, sanal... gibi) yeni bir ortak değer ölçüsü ihtiyacımız, her geçen gün biraz daha artmaktadır. İhtiyacın şiddeti ve bu şiddetin giderek hız kazanması, 2019 başında Dünya Ekonomilerinin durumu ile ilgilidir.

- Tüm dünya toplumları ve ekonomileri, Yirmi birinci yüzyıla, muhasebe ile ilgili iki güçlü sosyal ve ekonomik akımla iç içe girdi. Bu etkiler, şimdi de tüm güçlü sonuçları ile devam ediyor.
- Bunlardan biri, tüm toplumların kendi çıkarlarına göre tanımladıkları “küreselleşme”dir.
- İkincisi, özel şirketlerin egemenliğini ve serbest pazarların genişlemesini kısıtlayan bürokratik kuralların etkisinden kurtarılmasını hedefleyen “Deregulation” (gereksiz kurallara uyum baskısından kurtarılması) akımıdır.
- Bu iki akımı yaygınlaştırmak amacıyla toplanan G-7, Dünya’nın ekonomileri en büyük 7 ülkesi⁹ önderleri, ABD’nin başkenti Washington’da toplanarak, 1980’de ve 2018’de “Washington Uzlaşısı” (Washington Consensus)¹⁰ kararlarını dünyaya ilan ettiler: Sonradan bazı yazarların “Neo-Liberal” ekonomik ve sosyal politikalar demeti olarak kabul ettikleri bu kararlar aşağıda özetlenmiştir.
 1. Ekonomik büyüme için, ihracatı artırıcı ve ithalata dayanıklı yatırımlara öncelik verilmeli,
 2. Kamu borcu ve açığı ile Kamu’nun özendirme yardım ve yatırımları düşük tutulmalı,
 3. Vergi tabanı genişletilmeli, yüksek gelirle artan vergi oranları düşük tutulmalı,
 4. Reel (enflasyondan arındırılmış) faiz oranları düşük tutulmalı,
 5. Döviz fiyatları, uluslararası rekabet gücünü koruyacak oranda yüksekçe tutulmalı,
 6. Dış ticaret, doğrudan sermaye yatırımları, tümüyle serbest bırakılmalı,
 7. Devlet işletmelerinin tamamı özelleştirilmeli,
 8. Ticari yaşamı, rekabeti, pazarlara girişleri kısıtlayan hukuk ve kamu yönetimi kurallarının tümü kaldırılmalı,
 9. Hukukun ve mülkiyet hakkının üstünlüğü sağlanmalı,
- Bu “Neo-Liberal” ekonomi politikalarının bugüne kadar olduğu gibi gelecek yıllarda da ülkeleri etkileyeceği beklenmelidir.
- Belki de denebilir ki, 1960’ların koşulları altında Türkiye’imizde çek dolaşımını yaygınlaştırmaya çalışılmasının ve aynı yıllarda ABD’de çek dolaşımının ortadan kaldırılmasına çalışılması da aynı politikalar demetinin uygulama sonuçlarıdır.
- Dünyanın en zengin ülkelerini, daha da zenginleştirmesi de beklenen sonuçlardandır.
- Bu politikaların, özelleştirmeleri hızlandırması, özel işletme egemenliğini ve zenginleşmesini artırması, ama işletme sayılarını azaltması beklenmelidir.
- Günümüz toplumlarında kullanılan değer ölçü birimi “para”dır.
- İnsanlık, binlerce yıl uğraşarak alış-verişlerde, önce “takas”, “trampa”, “değiş-tokuş” (elde edilen mal ve hizmet karşılığını, başka mal ve hizmet birimleri ile ödeme) yöntemlerini kullanmış,
- Daha sonra, tüm öteki mal ve hizmetleri satınalabilecek, tek bir malı (deniz kabuğu, arpa, altın, gümüş, elmas gibi) kullanmış,
- Madenlerden devlet gücüyle yaratılmış “madeni para”ları kullanmaya başlamış,
- Devlet garantisi ile yaratılmış “kağıt para” sistemlerini kullanarak ödemelerde bulunmuş ve şimdi “elektronik” ya da “sanal para” ödeme sistemlerini de kullanmaya başlamıştır.
- Tüm bu etkilerle biçimlenen dünya ekonomilerine bakınca, şunları görüyoruz:
- Ekonomi ve muhasebe değer ölçümlerinin parayla yapıldığını,
- Ama hangi türden olursa olsun değer ölçüsü olan paranın kendi değerinin sürekli değiştiğini,
- Enflasyonları sıfırlamak, değer ölçümlerinin zaman boyutunda değişmeyen bir “metre” ile yapmayı hedefleyen tüm çabaların başarısız olduğunu,
- Muhasebecilerin ve ekonomi uzmanlarının bu konuda çok konuşmakla birlikte, asıl suçluyu bulup cezalandırmanın bir yolunu bulamadıklarını,
- Yeni gelişen elektronik para yüklemelerini de bu değeri değişen “metre”yle ölçtüklerini görüyoruz.

9 ABD, Japonya, Almanya, Kanada, İtalya, Fransa, İngiltere.

10 Uzlaşısı’nın 10 temeli bir çok yayında vardır. Özellikle bakınız: www.economicshelp.org

Bu noktada önemli bulduğum üç belgeyi incelemenize sunmak istiyorum:

1. ABD’li ünlü Para Tarihi uzmanı Jack Weatherford’un Ocak 2019’da yayınlanan bir kitabının önsözünden bir bölüm,
2. Benim, çok eski tarihli bir yazımdan bir bölüm,
3. Ocak 2019’da Danimarka hükümetinin parayla ilgili bir kararı.

Jack Weatherford’un “Para- Deniz Kabuğundan Sanal Paraya” kitabının (Maya Kitap, I. Baskı, İst. Ocak 2019) Önsözü, “Paranın Yeniden İcadı” adını taşıyor. Önsözün ilk paragrafı şöyle:

“DOLAR ÖLÜYOR; TIPKI YEN, MARK VE MODERN DÜNYA’NIN diğer ulusal para birimleri gibi. Küresel para sistemimize ölümcül bir virüs bulaştı ve onu ağır biçimde zayıflattı. Sistemin çökmesi an meselesi. Dolar, mark ve yen yakında esasen antikacılar ve eksantrik tiplerin ilgilendiği nesnelere olarak tarihin hurda kutusundaki ducat, deniz kabuğu ve İngiliz guinea’sına katılacak.”

Bu yazara göre, para sistemlerini “silip süpüren ölümcül virüs”, enflasyon’dur.

Yazarın önsözünün son paragrafı da şöyle:

“Paranın bu iki başlangıç türü (madeni ve kâğıt para sistemleri) nden her biri, daha önceki tüm türlerden önemli derecede farklılık gösteren kendine özgü kültürünü yaratmıştır. Şimdi, yirmi birinci yüzyılın başlangıcında, tüm dünya para tarihinin üçüncü aşamasına giriyor: elektronik para ve sanal ekonomi çağı. Elektronik paranın yükselişi önceki iki parasal devrimin kendi dönemlerinde gerçekleştirdikleri gibi toplumda olabildiğince radikal ve geniş kapsamlı değişikliklere yol açacak. Yeni para, siyasi sistemlerde, ticaret kuruluşlarının organizasyonlarında ve sınıf örgütlenmesinin doğasında köklü değişimler gerçekleştirecektir. Sanal para, tıpkı modern dünyanın Aztekler ya da Vikinglerin dünyasından farklılık gösterdiği gibi, kendi medeniyet versiyonunu yaratmayı, vaat ediyor.”

Ünlü para uzmanının burada sözü geçen kitabının son cümlesi şöyle; “Şimdi biz yeni bir elektronik paranın şafağındayız.”

Jack Weatherford’un “Para” sıradaki bu sözleri, bende bazı eski görüşlerimin yeniden uyanmasını sağladı. “Para” kitabının önsözündeki “elektronik para” deyimini eski bir yazımda söylediklerime çok benziyordu.

“Banka Dergisi”nde Mart 1968’de yayınlanan ve “ELEKTRONİK PARAYA DOĞRU”¹¹ adını taşıyan yazım şöyle başlamıştı:

“Banka Dergisinin Ekim 1967 sayısında çek kullanılmasının yaygın hale getirilmesinde bankalarımıza düşen görevlerden söz etmiştim. Bu yazıda, bir birinin yüzde yüz aksi iki durumu, ilgi çekici bir karşılaştırma halinde sunabilmek için, ABD Bankacılık sisteminin ödeme vasıtalarının geleceği hakkında ne türlü meselelerle uğraşmakta olduğunu anlatmak istiyorum. Amerikan (ve bütün Batı Ülkeleri) bankacılık sistemlerinde modası geçmek üzere olan çeklerle ödeme usulünü yaygınlaştırmakta bile ne kadar güçlük çekiyoruz? Batı ülkelerindeki bu türlü gelişmeler hakkında yazıp okumak, bilmem üzüntülerimizi hafifletir mi?

“Forbes” Dergisi¹² Nisan 1967 sayısının kapağında büyük harflerle şu soruyu soruyor. “Para gerçekten gerekli midir?” Bütün kişi ve kurumlar için, işletmeler için ve bütün ekonomik birimler için paranın gerekli olduğu şüphesizdir. Ancak satınalma gücünü kullanmak için, banknot ve çeklerin elden ele dolaştırılması şart mıdır? ABD’deki bazı gelişmeler, kısa bir süre sonra bu şartın ortadan kaldırılabilceğini göstermektedir. Yukarıda sözü geçen dergide anlatılanlardan yararlanarak, sizlere bu gelişmeleri ve bu gelişmelerin bankacılık, aileler ve işletme hayatında ortaya çıkarabileceği değişimleri özetlemek istiyorum. Amerika’dan yazdığım mektuplarda¹³ sizlere elektronik makinaların mümkün kıldığı ve ilerde kılacağı gelişmeleri anlatmıştım. Bunlar arasında bir de ilerdeki “çeksiz toplum”dan söz etmiştim. Bu yazı, bu işin nasıl gerçekleştirileceği konusundaki ayrıntıları verecektir.”

11 Banka Dergisi, Cilt:5, Sayı:2, Şubat 1968, İstanbul, Sh.15-23. Aynı yazı,

12 ABD’nin en iyi haber alan en önemli ekonomi dergilerinden biri. Dolar milyarderleri listelerinin yayımı ile ünlenmiştir.

13 Banka Dergisi, 1967 Sayı 2,3,5,6.

“Elektronik makinaların gerçekleştirdiği ve gerçekleştirebileceği kolaylıklar, sadece hesap ve kayıt tutmada, haberleşmede sağladıkları hızla kalmamış, özellikle bankacılık alanında mesleğin mahiyetini temelden değiştirecek yönler almıştır. Çünkü elektronik makinalar yardımı ile paranın ve bütün ödeme vasıtalarının özelliği değiştirilebilecek, para ve çekle ödeme sistemlerinde gözle görülüp elle tutulabilen satınalma gücü, elektronik para devrinde bir kavramdan, çok küçük tutarlardaki bazı muameleler dışında kalan bütün muamelelerde, elektronik bir yüklemde ibaret kalacaktır. Para alış verişi yapan ticaret bankalarının, bu gelişme ile mahiyet değişikliğine uğramaları normal karşılanmalıdır.”

Bu konuşmayı hazırlarken, Danimarka Hükümeti, kağıt paranın yasaklandığını ve 2030’den sonra kullanımdan kaldırılacağını açıkladı. 6 Mart 2019’da 21:01’deki hükümet açıklaması ilişiktir.¹⁴

Kâğıt Para Kullanımını Yasaklayacak Ülke

Danimarka hükümetinin aldığı ve 2030 yılında tamamen uygulamaya girecek banknotsuz hayat projesiyle bütün ödemeler kredi kartlarıyla gerçekleştirilecek.

Dünyada ilk kez kâğıt para kullanımı tamamen yasaklanacak. Malî işlemlerin yüzde 100 kayıt altına alınması, sahte banknot dolaşımının önlenmesi için devrim niteliğinde bir karara imza atılacak.

Danimarka hükümetinin aldığı ve 2030 yılında tamamen uygulamaya girecek banknotsuz hayat projesiyle bütün ödemeler kredi kartlarıyla gerçekleştirilecek. Konuyla ilgili açıklamaya göre, uygulama tamamen kredi kartları ve internet üzerinden yapılacak.

Hükümet hem kâğıt para basımını sıfırlamaktan ötürü tasarruf edecek, hem de sahte para kullanımının önüne geçilecek. Ayrıca bütün parasal işlemler kayıt altına alınabilecek, kolayca denetlenebilecek.

2. Sonuç

Özetle dünya ekonomileri, toplumları ve muhasebecileri, şöyle tanımlanabilecek bir ortamda bulunuyor:

- Bilgisayar kullanımı hızlanıyor,
- Küreselleşme hız kazanıyor,

¹⁴ <http://www.suzmehaber.com/haber/k-git-para-kullanimini-yasaklayacak-ulke-1334>

- Ticari yaşam gereksiz kurallardan ayıklanıyor,
- Zengin ülkeler neo-liberal bir politikalar demetini benimsemiş bulunuyor,
- Ortak bir elektronik para ihtiyacı şiddetleniyor.

Bu ortamda, önümüzdeki üç gün mesleğimizin dünü, bugünü ve gelecekteki beklentileri gözden geçirilecektir. Mesleğimizin geleceği, yaşamsal sorunlarla uğraşmayı ve onlara çözüm arayışları içinde bulunmamızı gerektiriyor.

Çünkü, parasız kayıt olmaz; kayıtsız muhasebe olmaz; muhasebesiz finansallar olmaz; finansallar olmadan işletmeler, şirketler olmaz; şirketler olmadan ekonomi olmaz, ekonomi olmadan yaşam olmaz.

Bu noktada şunları incelemenize sunabilirim;

- Parayı ve para sistemlerini inceleyen araştırmalara öncelik verilebilir,
- İşletme Tarihi, Muhasebe Tarihi kürsülerinin kurulmasına çalışılabilir,
- Bir İşletme Yüksek Lisansı okulu, ya da fakültesinin kurulmasına çalışılabilir,
- Bir Muhasebe Uzmanlığı Yüksek Lisansı okulunun kurulmasına çalışılabilir,
- Bir “elektronik para sistemi”nin kurulması çalışmaları hızlandırılabilir.

Ama yine de sizler bilirsiniz, üç gün boyunca bunlar üzerinde çalışabiliriz.

Teşekkürlerle saygılar sunarım.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almamıştır.

Kaynakça

Banka Dergisi, 1967 Sayı 2,3,5,6.

Banka Dergisi, Cilt:5, Sayı:2, Şubat 1968, İstanbul, s.15-23.

Eaglaton C. ve J. Williams, “Para’nın Tarihi”. Çeviren: Fadime Kahya, T. İş Bankası, 2016, İstanbul.

Ferguson N., “The Ascent of Money”, Penguin Books, London, 2009.

Kağıt Paranın Tarihçesi”, T.C.Merkez Bankası, Ankara.

Pamuk Ş., “Osmanlı İmparatorluğunda Paranın Tarihi” . T. İş Bankası, 2017. İstanbul.

Stiglitz J.A., “Globalization and Its Discontents”.

Weatherford J., “Para- Deniz Kabuğundan Sanal Paraya”, Maya kitap, Ocak 2019, Çeviren: Yrd. Doç. Dr. İnönü Korkmaz.

<http://www.economicshelp.org>

<http://www.suzmehaber.com/haber/k-git-para-kullanimini-yasaklayacak-ulke-1334>